

İLÇEMİZ BOĞAZLIYAN

Boğazlıyan İlçesinin kurtuluş tarihi hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir.

Devecipınar, Çalapverdi Kasabası, Yazıkışla, Yoğunhisar ve köylerindeki büyüklerden eski şehir kalıntıları Eti'ler ve Bizans İmparatorluğu zamanlarında İlçe çevrelerinde yaşanıldığı anlaşılmaktadır.

İlçenin isminin nereden geldiği konusunda kesin bilgi yoktur. Teberi tarihinde, Boğazlıyan'ın "Barış için yaşanan" yer anlamına geldiği belirtilmektedir.

16.Yüzyılın ikinci yarısında Maraş'ta bulunan Dülkadir beyliği saraya vergi ödeyemez duruma geldiğinden, Kanuni Sultan Süleyman'a başvurarak emrinde bulunan çok sayıda Türkmen aşiretinin Bozok'a göç ettiğini, Bozok'un kendisine bağlanması halinde vergi ödemeye devam edeceğini, aksi halde buna imkan kalmadığını bildirir. Kanuni Sultan Süleyman'ın bir fermanı ile Bozok, Maraş'ta bulunan Dülkadir beyliğine bağlanır. Uzun yıllar Maraş'a bağlı bulunan Bozok'un sulak ve mümbit bir bölgesi olan Boğazlıyan'ın 1773 yılında derebeyliğini sürdüren Mustafa Bey'in çiftliği durumuna getirilir.

Bozok'un Dülkadir beyliğinden ayrılış tarihi ve Boğazlıyan'ın ne zaman ilçe haline geldiği kesin olarak bilinmemektedir.

Ancak Başbakanlık arşivindeki mühimme kayıtlarından, Boğazlıyan'ın 1807'de Bozok sancağının bir ilçesi olduğu, Enver Ziya Karal'ın Osmanlı İmparatorluğunda ilk nüfus sayımı adlı eserinde de Boğazlıyan İlçe Merkezi bu tarih de 2745 nüfusuna sahip olduğunu öğreniyoruz.

1892 tarihli Salnameden, Boğazlıyan'ın merkez bucağına bağlı 76, ilçeye bağlı Akdağ bucağının 37 köyü ile birlikte 113 köylü bir ilçe olup, Kaymakam'ın Osman Efendi olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu salnameden anlaşıldığına göre evvelce Akdağ'ın (Eski adı ile Çayır Şeyh-i yani yeni adı ile Çayıralan)bir bucağı durumunda bulunan ilçe sonunda Akdağ'da içine alan 113 köylü bir ilçe olmuştur.Bu gelişimin nedenini, yukarıda bahsedilen Türkmen Aşiretinin bilhassa Boğazlıyan muhitine fazla yerleşmeden ileri geldiği sanılmaktadır.

1874 tarihli Salnameden,ilçede Hürşit Efendi, 1887 tarihli Salnameden Mehmet Hüsrev Efendi, 1892 tarihli Salnameden Osman Efendi, Ali Çankaya tarafından hazırlanmış bulunan Mülkiyeliler tarihinden 1903'de Mehmet Asın Efendi, 1908 tarihli Salnameden Reşit Efendi'nin Kaymakamlık yaptıkları anlaşılmaktadır.

Yine Boğazlıyan'da 1879 tarihinde ilk belediye teşkilatı, 1908 tarihinde de Bidayet Mahkemesi kurulmuş olup, mahkeme reisi Edip Efendi ve müdde-i muavini de Nuh Fuat'dır.

1324 yılında ilçeye müftü Hamdi Bey ilk mekteb-i isimli bir ilkokul açmış olup, muallimliğine muhasebeyi hususiyeden elli kuruş maaşla Mehmet Şükrü Efendi'nin atandığı o zamanki maarif komisyonu adına İsmail Mikayyidi Ahmet imzası ile halen elde mevcut 20 Mayıs 1324 tarihli kararnameden anlaşılmaktadır.

Boğazlıyan'da Kaymakam Akif Bey, ilçenin bataklık olması nedeniyle yaz ayları için Uzunlu'ya nakli hakkında saraydan aldığı ferman ile Askerlik Şubesi Boğazlıyan'da kalmak kaydı ile diğer hükümet erkanını Uzunlu'ya nakletmiştir. Sonunda Askerlik Şubesinin Boğazlıyan'da bulunması ve Umumi Harpte ilçeden ayrılmasının sakıncalı olduğu nedeniyle ilçe tekrar Boğazlıyan'a nakledilmiştir.

Boğazlıyan tarihinden söz edilirken, aziz vatanımızın selameti namına hayatını ortaya koyarak çalışmış ve bu uğurda genç yaşta şehit olmuş Milli Şehit Kaymakam Kemal Bey'in hayatından özellikle bahsedilmesi gerekir.

Mehmet Kemal Bey Sirkeci Gümrük Müdürlüğünden emekli ve Rüsümet Meclisi Başkatiplerinden Arif Bey ile Rodos'lu Şeyh Vasfi Efendi kızı Nafiye Hanımın oğludur. Babasının görevli bulunduğu Beyrut'ta 1885 yılında doğmuştur. Rodos Medresesi Süleymaniye Mektebinde ilk, Rodos idadisinin Rüştüye kısmında orta, Antalya ve İzmir idadilerinde de lise öğrenimin tamamladı. 14 Temmuz 1908'de II.Meşrutiyetin ilanından 1 yıl sonra Mektep'i Mülkiye'yi Şahanedan mezun olmuştur. 1908'de tayin edildiği Beyrut vilayeti Maiyet Memurluklarında stajını tamamlayıp Kaymakamlığa yükselmiştir. Bu arada 9 Kasım 1908'den 3 Ocak 1910'a kadar Rodos idadesi öğretmenliğinde bulunmuştur. 1911'de Tayron,1912'de Gebze, 1913'de Karamürsel, 1915'den 1916'ya kadar Yozgat Sancağı Mutasarruf Vekilliğine görevlendirilmiştir. 1916'da Bataski (San) ilçesi Kaymakamlığına, sonra İzmit Sancağı Muhacirin Müdürlüğüne nakledilmiştir.

Boğazlıyan Kaymakamlığında bulunduğu sırada, menkül ve gayrimenkül bir takım (Ermeni) mallarının yağma edilmesin de ihmali ve kerahisi görüldüğü tahkikatla sabit olduğu cihetle Ankara vilayeti Meclisi idaresinin Lüzumu Muhakeme kararı ile azledilmiştir.

Konya istinaf Mahkemesinde yapılan mahkemesi sonunda (15 Temmuz 1918) itham edildiği suçlardan beraatine karar verilmiş ve Konya Zer'iyat Kontrol Müfettişliğine atanmıştır. Bu görevde iken, Boğazlıyan Kaymakamlığı sırasındaki Ermeni tehirci olayında sanık olduğu gerekçesi ile Birinci Damat Ferit kabinesince 30 Ocak 1919 'da tutuklanarak İstanbul'a getirilmiş ve ünlü Bekir Ağa bölüğüne hapsedilmiştir. Önce Hayret Paşa Harp Divanına, sonra Mustafa Kazım Paşa Harp Divanına 48 kez çıkarılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı Malubiyetinin yığın ortamında, siyasi kurbanlar vermeyi çare gören Damat Ferit Paşa Hükümetinin işgal devletlerine yaranmayı amaçlayan tutumu sonucunda Türk Adaleti tarihine "KARA BİR LEKE" olarak geçen bir kararla idamına hükmedilmiştir. İdam hükmü 10 Nisan 1919 Perşembe günü Beyazıt Meydanında infaz edilmiş, Kaymakam Kemal Bey hiç metametini bozmadan celladın uzattığı beyaz gömleği giymiş ve son sözleri "YAŞASIN MİLLET" olmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi çıkardığı kanunla, Kaymakam Kemal Bey'e Milli Şehit Payesini vermiş; Milletine emanet ettiği ailesine etrafına vatan hizmet tertibinde maaş sağlanmıştır.

Aziz Şehit Boğazlıyan'lılarca kalplerinde yaşatmış; ilçemizde bir ilköğretim okuluna adı verilmiş; Hükümet Konağı önünde Cumhuriyetin 50.yıl dönümünde anıtı dikilmiştir.

Tarihi ve Turistik Yerler

1. Bahariye Kaplıcaları

Kaplıca alanı ilçemize 4 km mesafededir. 30-60 derece sıcaklıkta ve 320 lt debide su 3 jeotermal kuyu ile yeryüzüne çıkarılmaktadır.Biokarbonatlı, klorürlü, sülfatlı sular grubundandır.

2001 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Bahariye Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir. 2008 ve 2011 yıllarında Turizm arsa tahsisine çıkılmıştır.

Turizm merkezi alanında 3 tesis yer almaktadır.

İlki Yozgat İl Özel İdaresine ait Açık yüzme havuzudur. Genellikle yöre halkının kullandığı havuzda en son 2009 yılında bakım ve onarım çalışmaları yapılmıştır. Son iki yıldır işletilmemektedir.

Diğer iki tesis ise müteşebbisler tarafından yapılmıştır. Biri halen yatırımlarını tamamlayamamış , diğer ise 50 oda kapasiteli Apart termal tesis olarak hizmet vermektedir.

Jeotermal kaynaklı suyun sağlık ve turizm sektöründe ve ayrıca tarım sektöründe kullanılması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

2. Yeraltı Şehirleri

İlçemiz Özler Kasabası, Merkez Karakoç Mahallesi ve Aşağıhasanlı Köyü sınırları içerisinde yeraltı şehirleri mevcuttur. Özler Kasabasındaki yeraltı şehirde 9 oda gezilebiliyor iken diğer yeraltı şehirlerinin girişleri kapatılmış durumdadır. Bu üç yeraltı şehrimiz halen turizme kazandırılmamış olup çalışmalar devam etmektedir.

3. Yazıkışla Tapınağı

Yazıkışla sınırları içerisinde yer alan tapınak incelendiğinde bölgenin eski bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. 1 veya 2. yüzyıllar arasında yapıldığı tahmin edilen tapınak dikdörtgen planlı, üçgen alnaklı ve geniş saçaklı bir görüntü arz etmektedir. Kesme taşlar ile yapılan bu tapınak bölgeye hakim bir tepe üzerinde yer almaktadır.

4. Osmanlı Arması

Osmanlı Devlet Arması ilçemizde faaliyet gösteren Eski Askerlik Şubesi giriş kısmında yer almakta iken yıkılmasının ardından uzun yıllar Yeni Askerlik Şubesi bahçesinde sergilenmiş ardından Yozgat Müzesine nakledilmiştir.

Kahverengi taşlar üzerinde kabartma olarak yapılmış armanın motifleri işlenmiş olup 1315 (Miladi 1900) tarihi yer almaktadır. Yıkılmış olan Askerlik Şubesi Sultan Abdulhamit döneminde inşa edilmiştir.

5. **Akköprü**

Boğazlıyan'a 30 km, Yozgat'a 60 km mesafede buluna Aşağısarıkaya Köyü'nün aşağı kısmında Yozgat yolu kenarında yer almaktadır. Köprü Aşağısarıkaya Özü üzerinde kurulmuştur. Dere suyu ise çok az akmakta olup köprü adeta yüksek otlar ile örtülmüştür.

Ne zaman yapıldığı ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir. Kemer kilit taşlarından yapılan köprü 17 m. uzunluğa sahip olup iki gözlü ve basık yuvarlak kemerlidir. Gözlerin kemer açıklığı ise 4 metre olup oldukça estetik bir görünüme sahiptir

